

BEOORDELINGS- EN EVALUATIE RAPPORT

***Maurik Buitenweg
Proefsleuvenonderzoek***

Maurik Buitenweg (gemeente Buren)

Projectnummer: 4131402

H. A. P. Veldman

Maart 2012

1. Inleiding

Van 5 maart tot en met 7 maart 2012 heeft ADC ArcheoProjecten in opdracht van de gemeente Buren een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Het onderzoeksgebied is gelegen ten zuiden van de Buitenweg te Maurik (gemeente Buren).

Aanleiding voor het onderzoek is de geplande nieuwbouw (een botenloods) op een terrein met hoge archeologische verwachting. In 2011 is ten zuiden van het plangebied een deel van een Romeins grafveld opgegraven. Doelstelling van het proefsleuvenonderzoek was de omvang en datering van het grafveld in het noorden te bepalen. Verder bood dit onderzoek kans om het terrein ten noorden van het grafveld verder te onderzoeken. Lag hier bijvoorbeeld een nederzetting in de buurt?

Projectverantwoordelijk voor het project is H.A.P. Veldman (senior archeoloog). In het veld waren ook werkzaam L.M.B. van der Feijst (medior archeoloog), J. Warmerdam (senior veldtechnicus), M. van Dinther (fysisch geograaf) en L. Verniers (archeoloog). Het veldteam wordt ondersteund door E. Blom (teamleider).

Door ADC ArcheoProjecten is een rupskraan met machinist ingehuurd bij loon- en verhuurbedrijf Basten bv..

1.1 Administratieve gegevens

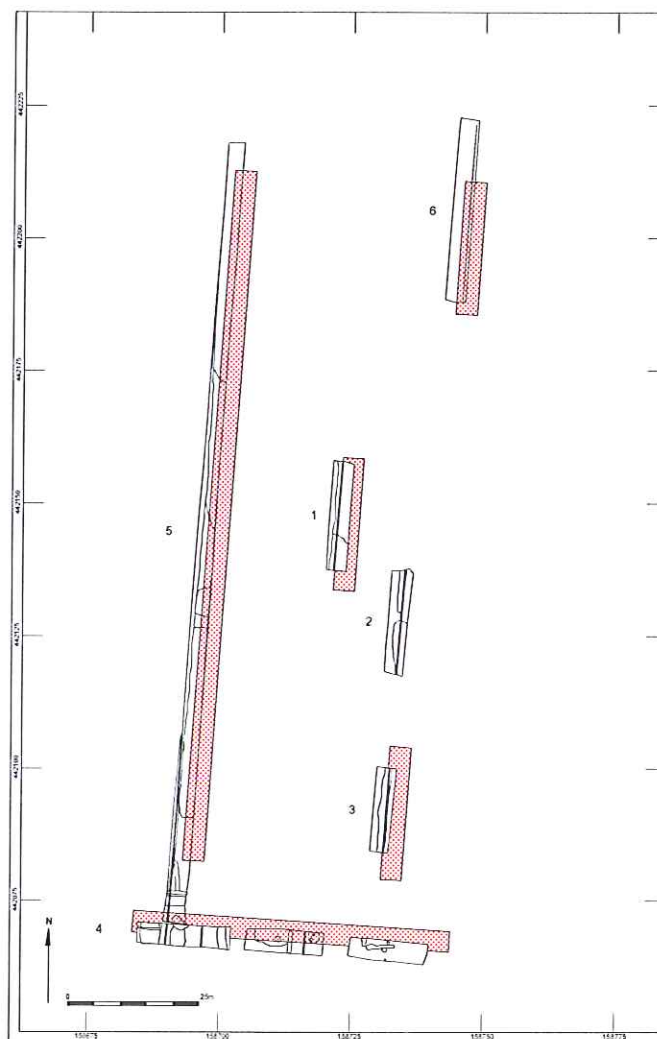
Project	Maurik Buitenweg Botenloods
Provincie	Gelderland
Gemeente	Buren
Plaats	Maurik
Toponiem	Buitenweg
Kaartblad	39B
Coördinaten	noordwest: 158686; 442230 noordoost: 1548766; 442236 zuidwest: 158676; 442064 zuidoost: 158751; 442060

2. Werkzaamheden

In totaal zijn in het onderzoeksgebied zes proefsleuven aangelegd van in totaal ca. 1.100 m². De putten zouden volgens het Programma van Eisen 4 m breed worden aangelegd. Deze breedte kon niet overal uitgegraven worden omdat de nog bestaande bomenrijen van de boomgaard hiervoor in de weg stonden. Dit heeft geresulteerd in iets langere putten dan voorzien in het PvE.¹

Afb. 1 Allesporenkaart, rode putten: het oorspronkelijk puttenplan.

Voorafgaand aan de aanleg van de putten is de bouwvoor met een metaaldetector onderzocht. Het eerste vlak is net onder de bouwvoor aangelegd. Dit niveau is gebruikt om eventuele verploegde crematiegraven reeds te lokaliseren en om het terrein nogmaals met de metaaldetector te onderzoeken.

¹ Sueur 2012, PvE Botenloods Maurik, goedgekeurd op 22-2-2012 door gemeente Buren.

Na dit vlak is laagsgewijs verdiept tot op het eerste leesbare vlak, het sporenniveau. Bij de aanleg van de vlakken zijn de vondsten in vakken van 5 bij 5 meter verzameld. Ook tijdens de aanleg van de leesbare vlakken is regelmatig en systematisch met de metaaldetector gezocht, waarbij de metaalvondsten gevonden in het vlak als puntlocatie zijn ingemeten.

Omdat de mogelijkheid bestond dat er meer sporenniveaus aanwezig waren, is ter controle hiervan tijdens de aanleg van de putten kijkputten gegraven. Tijdens het onderzoek is op sommige plekken een tweede (controle) vlak aangelegd ten aanzien van de zichtbaarheid van de sporen. Dit was voornamelijk nodig op de plekken waar verschillende geulen zich hebben afgezet.

In het onderzoeksgebied is in elke put een profiel gedocumenteerd (soms met profielkolommen, soms het gehele profiel). De verschillende profielen zijn door een fysisch geograaf beschreven.

De aangetroffen sporen en verkleuringen zijn aangekrast, gefotografeerd, met de Robotic Total Station ingemeten, beschreven en gewaterpast. Een deel van de sporen is vervolgens gecoupeerd, gedocumenteerd en afgewerkt. Hierbij zijn geen sporen bemonsterd voor botanisch of zoologisch onderzoek. Vondsten uit sporen zijn apart verzameld en per spoor geregistreerd.

Het onderzoek is conform het Programma van Eisen en KNA versie 3.2 uitgevoerd.

3. Verwachtingen op basis van het vooronderzoek

Voorafgaand aan dit onderzoek hebben verschillende vooronderzoeken in en in de omgeving van het onderzoeksgebied plaatsgevonden.

In 2007 is een karterend bureau en veldonderzoek uitgevoerd door BAAC. Hierna is een verkennend en later ook karterend booronderzoek uitgevoerd in 2008 en 2009 door ADC. Ten zuiden van onderhavig onderzoeksgebied heeft er in 2011 door IDDS archeologie (voormalig Becker & de Graaf) een proefsleuvenonderzoek en een opgraving plaatsgevonden.

Verwachtingen op basis van deze vooronderzoeken waren dat in huidig onderzoeksgebied nog een deel van het grafveld zou liggen. Verder leek er naar aanleiding van het booronderzoek ook wellicht sprake te zijn van een restgeul of nederzettingssporen ten noorden van het verwachte grafveld.

Beide vindplaatsen zouden in de Romeinse tijd geplaatst kunnen worden. Mogelijk zou er sprake kunnen zijn van oudere bewoningssporen op dieper niveau.

4. Resultaten van de proefsleuvenonderzoek

4.1 Algemeen

De aangetroffen sporen waren redelijk tot goed geconserveerd. Veel van de sporen lagen direct onder de bouwvoor. Een zogenaamde vegetatiehorizont / laklaag uit de Romeinse tijd is niet waargenomen. Huidig maaiveldniveau is ongeveer hetzelfde als het toenmalig Romeinse loopniveau. Op sommige plaatsen lijkt het terrein te zijn geëgaliseerd waardoor direct onder de bouwvoor nog een moderne antropogene laag is waargenomen. Het vondstmateriaal bestaat vooral fragmenten aardewerk, brokken keramisch bouw materiaal, bot (verbrand menselijk) en metalen objecten. Het vondstmateriaal wordt op het eerste gezicht gedateerd in de Romeinse tijd, voornamelijk 1^e eeuw. Opvallend is een aardewerkconcentratie van Low Lands Ware, met een datering van na 150 n. Chr.

4.2 Grafveld

Uit het (vlakdekkende) onderzoek ten zuiden van het onderzoeksgebied is duidelijk naar voren gekomen dat het hier een grafveld betreft uit de Romeinse tijd. Duidelijke begrenzing van het grafveld is daar niet aangetroffen. Mogelijk is de uiterste grens van het grafveld aan de zuid-oost-westzijde bereikt door de afwezigheid van graven al dan niet door lage spoordichtheid. Aan de noordzijde was de grens duidelijk nog niet bereikt.²

² Corver 2011 (conceptrapport).

In onderhavig onderzoeksgebied is in de meest zuidelijke (oost-west) put een vijftal graven gevonden. Deze komen verspreid over de gehele put voor. De noord-zuid putten hebben geen sporen van begraving opgeleverd. Dit wil echter niet zeggen dat het grafveld dan ook ophoudt bij de oost-west put. Graven zouden zich ook buiten de nu aangelegde putten kunnen bevinden.

De omvang van het grafveld leek vooralsnog onduidelijk. Fysieke sporen van begrenzing in de vorm van bijvoorbeeld greppels zijn niet aangetroffen. Waarschijnlijk is het landschap hier bepalend voor geweest. Uit fysisch geografisch onderzoek blijkt dat men in de Romeinse tijd de hogere delen hebben uitgekozen voor het begraven van hun overledenen. Het onderzoeksterrein wordt gekarakteriseerd door kronkelwaardgeulen en – ruggen. Het lijkt er nu op dat de sporen van begraving zich voornamelijk op de hoger gelegen kronkelwaardrug hebben bevonden. Tijdens een eventueel vervolgonderzoek zou dit echter wel getoetst moeten worden.

Sporen van bewoning zijn niet aangetroffen. De nederzettingen bevinden zich dus buiten huidig onderzoeksgebied.

Aan opvallend aspect aan deze vindplaats is het ontbreken van randstructuren. In de regio rondom Tiel zijn enkele grafvelden bekend waarbij kringgreppels wel zijn waargenomen. Er zijn wel grafvelden bekend waarbij randstructuren ontbreken, maar voor zover bekend liggen deze buiten de regio zoals hierboven genoemd. Onder andere dit aspect maakt dit grafveld voor deze regio interessant.

De graven lagen gemiddeld 60 cm onder maaiveld.

6. De vondsten en monsters

Vondsttotalen		
INHOUD	Totaal aantal	Totaal gewicht
AW	5	17
AWG	80	344
AWH	2	72
CREM	14	19
DAKPAN	4	344
MCU	1	3
MXX	1	1
PIJP	1	2
SXX	1	47

Tabel 1

In tabel 1 staan de vondstaantallen per vondstcategorie. Om een zo duidelijk mogelijk beeld te verkrijgen van de datering en het 'gebruik' van het grafveld, komen bijna alle vondsten in aanmerking komen voor de uitwerking.

6.1 AARDEWERK, BOUWMATERIAAL, NATUURSTEEN

Voor het aardewerk geldt dat alle vondsten worden gedetermineerd. Hetzelfde geldt voor de vondstcategorieën natuursteen, bouwmateriaal. Gezien de aantallen waarin dit materiaal voorkomt is het maken van voorselecties overbodig.

Het aardewerk bestaat uit ruwwandig, gladwandig, handgevormd aardewerk, terra sigillata, terra nigra, LowLandsWare.

6.2 Metalen vondsten: voorstel eventueel noodzakelijke conservering

Tijdens het veldwerk is bij het zoeken naar metalen objecten met de metaaldetector in de bouwvoor voornamelijk oud ijzer aangetroffen. Deze objecten waren overduidelijk recent en zijn daarom niet 'verzameld'. Twee stuks metaal kon worden toegeschreven aan de sporen en de Romeinse tijd; namelijk een fibula (een mantelspeld) en een metalen strip.

Deze metalen voorwerpen die uiteindelijk gedeponeerd gaan worden, dienen geconserveerd aangeleverd te worden. In dit geval zullen twee objecten voor determinatie en conservering worden aangeboden.

6.3 Botmateriaal

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is 14 stuks verbrand botmateriaal verzameld. Voor het verbrande botmateriaal, afkomstig uit sporen (graven) wordt geadviseerd deze ook niet verder uit te werken. Het materiaal is immers op het spoor aangetroffen en het overgrote deel van het botmateriaal ligt nog in situ. Op basis van het verzamelde materiaal kan nu al wel gezegd worden dat het in goede staat verkeerd en dat er diagnostische elementen herkenbaar kunnen zijn voor nadere analyse.

Geadviseerd wordt indien het grafveld door nieuwbouw bedreigd wordt en moet worden opgegraven het botmateriaal dan wel te laten analyseren.

7. Mogelijkheden voor uitwerking met betrekking tot de onderzoeksvragen

Hieronder staan de onderzoeksvragen uit het PvE geformuleerd met daarbij de mogelijkheden voor de uitwerking en het uiteindelijke rapport.

Algemene vraagstelling in het PvE:

1. Wat is de bodemopbouw van het plangebied?

Hiertoe is fysisch geografisch onderzoek uitgevoerd. Tijdens de uitwerking zal het onderzoek worden vergeleken met het onderzoek ten zuiden van onderhavig onderzoeksgebied.

2. Zijn in het plangebied behoudenswaardige archeologische waarden aanwezig?

Ja, zie hieronder

Algemeen:

3. Wat is de exacte aard, omvang en datering van de aangetroffen vindplaats(en)?

Het grafveld is ook in dit onderzoeksgebied aangetroffen. Het ziet er op basis van de archeologische indicatoren naar uit dat het grafveld nog zeker ca. 30 m naar het noorden toe loopt. Een oost of west begrenzing lijkt buiten het huidige onderzoeksgebied te lopen. Deze noordbegrenzing kan niet op basis van spoordichtheid bepaald worden. Uit het fysisch geografisch onderzoek blijkt dat het landschap bepalend kan zijn geweest voor de locatie en grootte van het grafveld. Uit dit onderzoek blijkt dat binnen het plangebied kronkelwaardgeulen en – ruggen aanwezig zijn. Deze vormen in de Romeinse tijd relatief hoge, droge ruggen versus laaggelegen, vochtige laagtes. De kronkelwaardrug in het zuidelijk deel van het terrein liep door in zuidelijke richting en lijkt de natuurlijke begrenzing van het grafveld te vormen.

4. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig en hoe is de conserveringstoestand van deze categorieën?

Er is aardewerk, metaal, botmateriaal en bouwmetaal aangetroffen. De conservering is goed. Hierover in het eindrapport meer.

5. Wat is de ruimtelijke spreiding van de archeologische resten, zowel horizontaal als verticaal/stratigrafisch?

Hierover zal tijdens de uitwerking meer op in worden gegaan. De vondsten en sporen liggen verspreid in een zone van ongeveer 60 bij 40 m, in het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied.

6. Welke informatie kan het onderzoek geven met betrekking tot het ontstaan en de bewoningsgeschiedenis van het gebied?

Het fysisch geografisch onderzoek zal hier verder op in gaan.

7. Wat is de context van de aangetroffen sporen en vondsten?

Sporen en structuren zullen verder worden uitgewerkt in het rapport.

8. Komen de aangetroffen archeologische resten overeen met de verwachting?

Ja, het vervolg van het grafveld is aangetroffen. Van andere vindplaatsen is geen sprake. De verwachte nederzetting(en) lig(t)(gen) waarschijnlijk ten noorden van huidig onderzoeksgebied.

9. Wat zijn de mogelijkheden voor behoud in situ of archeologievriendelijk bouwen?

De sporen zijn door het huidige archeologisch onderzoek niet verstoord. De waargenomen graven liggen nog in situ. Archeologievriendelijk bouwen ter hoogte van het grafveld is waarschijnlijk niet mogelijk aangezien de botenloods gefundeerd wordt op palen die zeker meer dan 10 m de grond in gaan (mondelinge mededeling J. de Vries, gemeente Buren, tijdens veldwerk). Onduidelijk is tijdens dit schrijven echter wat de dichtheid van de palen gaat zijn. Inpassing zou wellicht wel mogelijk zijn als er een andere funderingstechniek wordt gebruikt? Ophogen van het terrein is geen optie omdat hierbij eerst het maaiveld verwijderd wordt en daarmee wellicht al sporen geraakt worden. Daarnaast is het onduidelijk in hoeverre er 'verblauwing' optreedt indien er van bovenaf geen zuurstof meer bijkomt door bebouwing.

Specifiek voor het te verwachten grafveld:

10. Wat is de fysisch geografische ligging van het grafveld?

Tijdens het veldwerk is duidelijk geworden dat het grafveld gelegen is op een stroomgordel die in de Romeinse tijd niet meer actief was. Zie ook antwoord van vraag 3. In rapport zal hier verder op worden ingegaan.

11. Wat is de gebruikperiode van het grafveld? Is er mogelijk een fasering aan te brengen?

Er zijn enkele scherven van het vlak genomen uit de verschillende mogelijke graven. Voor zover bekend lijkt het materiaal voornamelijk in de midden 1^e eeuw te dateren. Tijdens de uitwerking van het vondstmateriaal zal hier verder op in worden gegaan. Dit zal gerelateerd worden aan het onderzoek van IDDS. Opvallend is wel de vondst van een aardewerkconcentratie LowLandsware met een datering na 150.

12. Behoort het grafveld bij een nabijgelegen nederzetting of betreft het een militair grafveld?

Vooralsnog lijkt niets er op te wijzen dat het een militair grafveld betreft. Hier zal tijdens de uitwerking verder op in worden gegaan.

13. Is aan de hand van fysisch antropologisch onderzoek vast te stellen welke mensen begraven/gecremeerd zijn (geslacht, leeftijd)?

Er is tijdens dit waarderend proefsleuvenonderzoek te weinig botmateriaal verzameld om hier antwoord op te geven. Gezien de hoeveelheid, waargenomen in het veld, en de verwachting op basis van het onderzoek van IDDS, wordt verwacht dat het nog in situ verbrande botmateriaal goed genoeg is om fysisch antropologisch onderzoek op uit te voeren.

14. Zijn er aanwijzingen voor bepaalde ziektes of lichamelijke opvallendheden?

Er is te weinig botmateriaal verzameld om hier antwoord op te geven. De conservering van het botmateriaal is goed, en daarom is de verwachting dat dit eventueel in later stadium (bij een opgraving) resultaten zal opleveren.

15. Wat zijn de bijgiften en zijn er aanwijzingen voor een hoge of lage status?

In een graf lijken er minstens vier bijgiften te zijn bijgezet. In het tweede vermoedelijke graf is een fibula aangetroffen. Op een derde mogelijke graflocatie is voornamelijk aardewerk aangetroffen, mogelijk bevindt het 'graf' zich net buiten de put. Het vierde mogelijke graf leek van het type C, waarin verspreid in de kuil nog verbrand botmateriaal en ietwat verbrand aardewerk aanwezig is (verder geen bijgiften). In het vijfde mogelijke graf (ongeveer 2 bij 1 m kuil) is mogelijk ook sprake van een type C graf waarbij geen onverbrande grafgiften lijken te zijn bijgezet.

16. Wat is de relatie met in de nabijheid bekende archeologische waarden?

Het lijkt erop dat dit grafveld bij een of meerdere nederzettingen heeft gehoord. Er is immers bekend dat er meerdere Romeinse nederzettingen in de buurt verwacht worden.

17. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen met de grafvelden van Zoelen Scharenburg, Tiel Passewaaij en Zaltbommel Wildeman?

Op dit moment is het grootste verschil dat in Maurik geen randstructuren zijn 'gebruikt'. Ook de afwezigheid van een duidelijke fysieke begrenzing is opvallend t.o.v. de grafvelden van Tiel, Zoelen en Zaltbommel. Hier zal in het rapport meer op worden ingegaan.

8. Specialistische uitwerking, meerwerk

Inmiddels is het veldwerk uitgevoerd en kan de uitwerking een aanvang nemen. In de offerte van 11-1-2012 staan de variabele kosten beschreven die van toepassing zijn voor de specialistische uitwerking. Hierboven is berekend welke vondsten uitgewerkt dienen te worden.

In de tabel hieronder worden de kosten gespecificeerd:

Categorie	aantal	kosten excl. btw
Aardewerk	87	€ 580,-
Crematie	14	0
Dakpan	4	€ 61,60
Metaal conservering	2	€ 150,-
Metaal	2	€ 35,-
Natuursteen	1	0
Pijpaarde	1	0
Totaal		€ 826,60

Lijst van afkortingen

AW	aardewerk
AWG	aardewerk gedraaid
AWH	aardewerk handgevormd
CREM	verbrand botmateriaal
DAKPAN	keramisch bouw materiaal
MET	metaal
MXX	metaal
PIJP	pijpaarde
SXX	natuursteen

OPGAVE TE DEPONEREN VONDSTMATERIAAL:

Zie de genoemde vondstaantallen. Alle vondsten worden gedeponeerd.

PARAAF AUTEUR:

Drs. H.A.P. Veldman
Senior archeoloog
ADC-ArcheoProjecten

PARAAF SENIOR ARCHEOLOOG:

Drs. E. Blom
Senior-Archeoloog
ADC-ArcheoProjecten

PARAAF GOEDKEURING BEVOEGD GEZAG:

PARAAF GOEDKEURING OPDRACHTGEVER:

9. KOSTENINDICATIE OPGRAVING GRAFVELD

In dit stadium van onderzoek kan er alleen een grove inschatting gemaakt worden voor het opgraven van het nog resterende deel van het grafveld te Maurik. Op basis van de tot nu toe bekende gegevens lijkt een zone van 30 bij 70 m = 2.100 m² in aanmerking te komen voor definitief archeologisch onderzoek. Hieronder volgt een hele globale inschatting van het veldwerk. Voor dit onderzoek dient natuurlijk ook een PvE of een aanvulling op het reeds bestaande PvE (€ 784,-) geschreven te worden.

Vrij globale inschatting:

Vorbereiding: ca. **€1.500,-**

Veldwerk: ca. **€ 25.000**

Uitgaande van 2500 - 3000 m² vlak (2.100 m² :incl. af en toe een controlevlak, en controle put tbv vaststellen van begrenzing oid, maar dit zal in het PvE moeten worden vastgelegd). Het veldwerk zal dan 6- 8 veldwerkdagen duren (excl. dichtdraaien) met een veldteam van ca. 4 personen. Volgens de functies en tarieven die ook in de offerte van 11-01-2012 zijn geleverd komen we tot *maximaal* 64 uur veldarcheoloog, 2x 64 uur junior archeoloog, 64 uur senior veldtechnicus, 8 uur fysisch geograaf en 16 uur senior archeoloog. Inclusief ca. 11 dagen kraan en inhuur veldinrichting.

Technische uitwerking en evaluatie: ca. **€ 4.500**

Rapportage en afronding: ca. **€7.000**

Indien het veldwerk op korte termijn kan worden uitgevoerd kunnen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek en de opgraving in een rapport worden beschreven. Hiertoe kan op de reprokosten en deponeringskosten (afronding) bespaard worden.

Voor de *specialistische uitwerking* blijven de stelposten van kracht zoals omschreven in offerte 11-01-2012.

NB De hierboven genoemde aantallen (m²) en bedragen zijn ruim genomen.